

U drugoj glavi Gvozdanović analizira morfološke promene jezičkog sistema. Ona detaljnije analizira srpskohrvatski padežni sistem i glagolski sistem jezika bantava (istočni Nepal) i pokazuje da hijerarhija morfoloških obeležja na sličan način ograničava jezičke promene kao i hijerarhija fonoloških obeležja. Organizacija tih obeležja univerzalna je, mada ona mogu u različitoj meri da budu prisutna u datom jezičkom sistemu (str. 128).

U trećoj glavi Gvozdanović istražuje semantičke odnose koji određuju pravac leksičkih promena i varijacija. Ona posebno istražuje numerički sistem tibetansko-burmanske jezičke familije (Nepal) i nastoji da utvrdi osnovne semantičke odnose u vremenskoj i prostornoj ravni koji određuju razvoj ovih sistema.

U četvrtoj glavi Gvozdanović ispituje značaj hijerarhijskih odnosa za klasifikaciju jezika po srodnosti. Gramatički odnosi ostvaruju se u višedimenzionalnom prostoru i za jezičku tipologiju bitno je uređenje tih dimenzija.

Monografija profesorke Gvozdanović predstavlja značajan i originalan doprinos našem znanju o hijerarhijskoj organizaciji jezičkih sistema. Neki njeni stavovi o mehanizmu jezičkih promena jesu istinski uvidi koji šire granice našeg razumevanja jezičkih pojava. Svoje analize ona ilustruje materijalima iz različitih jezika i jezičkih familija, pokazujući da je u punoj meri znala da iskoristi mogućnosti koje pruža takav centar kao što je amsterdamski univerzitet.

Stanimir Rakić

George Thomas, *The Impact of the Illyrian Movement on the Croatian Lexicon* (Uticaj ilirskog pokreta na hrvatsku leksiku), Slavistische Beiträge. Band 223, München, Verlag Otto Sagner, 1988.

Edicija Slavistički prilozi uglednog minhenskog izdavača donosi još jednu knjigu o našem jeziku, ovaj put iz oblasti leksikologije.

Knjiga je organizovana u šest poglavlja, a opremljena je rječnikom, bibliografijom primarnih, sekundarnih izvora i rječnikā, te indeksom. Tekst je paragrafisan, precizno strukturiran i pisan jasnim stilom.

U prvom, uvodnom dijelu (Introduction) autor daje opšte podatke o ilircima, jezičkoj situaciji u Hrvatskoj početkom 19. vijeka, formiranju hrvatskog standarda, a potom utvrđuje ciljeve rada i daje pregled ranijih istraživanja u oblasti koju proučava.

Drugo poglavlje nosi naslov *Stanje hrvatskog vokabulara prije ilirskog pokreta* (The State of the Croatian Vocabulary prior to the Illyrian Movement). Ono donosi pregled leksikografske prakse (uzeti su u obzir samo štampani rječnici) od Vrančića do Stullija, početaka novinarstva i proznog

rada s početka 19. stoljeća. Autor posebno fokusira rad Šime Starčevića, Janka Draškovića, Ignjata Alojzija Brlića te Ljudevita Gaja, a jedan dio posvećen je Richter-Ballmann-Fröhlichovom rječniku. Na kraju se sumiraju činjenice i daje pregled zadataka koji su pred ilircima stajali.

U trećem dijelu — *Izvori obogaćivanja leksike* (The Sources of Lexical Enrichment) — autor izdvaja pet najširih grupa preuzimanja: leksičko obogaćivanje unutar srpskohrvatskog jezika, neologizmi, uticaji iz drugih slovenskih jezika (slovenačkog, češkog, ruskog i poljskog), kalkovi, te posuđenice i internacionalizmi. Unutar ovih grupa autor identifikuje uže krugove i različite načine obogaćivanja leksike. Sve kategorije precizno su razvrstane i ilustrovane mnoštvom primjera. U zaključku se daju i kvantitativni pokazatelji. Klasifikacija oko 200 riječi iz ilirskog perioda pokazuje da su gotovo dvije trećine kalkovi i posuđenice iz drugih slovenskih jezika.

Vokabular ilirskog perioda u svom funkcionalnom aspektu (The Vocabulary of the Illyrian Period in its Functional Aspect), četvrto poglavlje knjige, posmatra način na koji su ilirci obezbijedili funkcionisanje leksike koju su uveli. Tako je ovaj dio zanimljiv, prije svega, za nekoga ko se bavi historijom jezičkog normiranja i planiranja. Tako autor obrađuje pitanje uloge i prirode leksičkog purizma (uopšte i kod iliraca), stabilizaciju i standardizaciju vokabulara, obezbjeđivanje terminologije, tvorbu, i ulogu pojedinaca u svemu tome (kakvi su bili stavovi, ko je formulisao i zastupao određenu politiku, a ko uvodio pojedine riječi). I ovdje su svi stavovi ilustrovani velikim brojem primjera.

Peto poglavlje sagledava *Posljedice ilirskih reformi* (The Aftermath of the Illyrian Reforms). Autor iznosi opštu procjenu reformi, kritička reaganovanja (riječke i zadarske škole), kasniju sudbinu riječi uvedenih ili oživljenih u ilirskom periodu, a na kraju se daje i srpska dimenzija (prikazuju se međusobni leksički uticaji srpskog i hrvatskog standarda).

Posljednje poglavlje donosi *Neke šire perspektive* (Some Wider Perspectives). Posmatra se ilirska reforma u kontekstu opšteg razvoja leksike hrvatskog standarda (unutar čega autor razvija i periodizaciju), odnos leksičke reforme i ilirskog pokreta, daju neke slovenske i neslovenske paralele, i, konačno, ukazuje na implikacije za proučavanje jezičkog planiranja.

Aneksni rječnik (Glossary) dopunjuje i ilustruje tekst studije. U njemu su predočene potvrde i data objašnjenja za preko 150 leksema koje se obrađuju u tekstu. U *Bibliografiji* (Bibliography) predočena je iscrpna literatura i spisak štampanih rječnika koje je autor koristio, a *Indeks hrvatskih i srpskih riječi i fraza* (Index of Croatian and Serbian Words and Phrases) daje spisak svih naših leksema koje se u tekstu obrađuju, a posebno su naglašene one koje se nalaze i u aneksnom rječniku.

Predmet ove studije nudio je dvije mogućnosti njenog koncipiranja: bilo je moguće promatranje iz leksikološke perspektive ili posmatranje iz ugla istorije standarda. Autor je iskoristio prvu mogućnost, pa smo dobili, prije svega, leksikološko djelo. Tako su izbjegnuta neka pitanja koja bi, inače, morala biti riješena, prije svega pitanje odnosa između hrvatskog i

srpskog standarda u leksici, a i uopšte. Autor se ne opredjeljuje da li su srpski i hrvatski standard zasebni književni jezici ili varijante jedinstvenog srpskohrvatskog književnog jezika, pošto ta činjenica za studiju ovog tipa nije ni bitna, što autor i eksplicitno iznosi (na strani 147).

Autor je obradio predmet iz više aspekata, ostvarujući tako punoću posmatranja. Naznačeno je stanje prije reforme, izdvojeni i klasifikovani izvori formiranja leksike, njeno funkcionisanje, posljedice reforme, a na kraju je perspektiva i proširena. Ova koncepcija čini djelo zanimljivim ne samo za leksikologe nego i za čitav niz drugih specijalista, prije svih standardologe.

Dakle, dobili smo zanimljivo djelo značajno prije svega kao doprinos leksikologiji uopšte i posmatranju razvoja naše leksičke mase, posebno. Građa koja se u studiji iznosi može da posluži kao osnova i za niz drugih istraživanja u nekoliko leksikoloških područja. Tako ovo djelo i treba shvatiti kao prilog nauci i poticaj daljoj naučnoj obradi iznesenih problema.

Danko Šipka

Технички уредник
Фахро Тртак
Лектор и коректор
Сајмица Самарџија
Тираж: 1 100

КНИЖЕВНИ ЈЕЗИК издаје РО Институт за језик и књижевност у Сарајеву, ООУР Институт за језик уз финансијску помоћ Савезне Републике интересне заједнице науке Босне и Херцеговине. Часопис излази четири пута годишње. Годишња претплата 20.000 динара за редне организације, 10.000 динара за појединце. Цијена појединачног броја 2.000 динара, за иностранство двоструко. Управе слати на жиро рачун Института 10100-000-0488 са напоном за «Књижевни језик». Адреса Уредништва јесте: Институт за језик и књижевност, 71000 Сарајево, Хасана Кикића 12. Ручнопис се не враћају.